

DE SCHOOLTANDVERZORGSTER WEER IN HET NIEUWS

Wie kennis genomen heeft van de beraadslaging in de Eerste Kamer bij de behandeling van de begroting voor 1964 inzake de Volksgezondheid, heeft kunnen lezen dat met betrekking tot de tandheelkundige hulpkrachten de Staatssecretaris zijn keuze heeft bepaald op de mondhygiënisten en na de uitwerking van concrete plannen door een werkgroep van de Maatschappij, een proef wil nemen met de opleiding en tewerkstelling van deze door de Maatschappij gepropageerde hulpkrachten zonder curatieve taak.

Onze collega KRANENBURG heeft bij de mondelinge behandeling in ons Hogerhuis nogmaals een pleidooi gehouden voor invoering van het instituut der schooltandverzorgsters met (beperkte) curatieve bevoegdheid ten dienste van de jeugd- en tandverzorging, ook in wijder aspect (kleuterbehandeling), zulks temeer omdat hij het effectieve nut van de mondhygiëniste twijfelachtig oordeelde, mede in verband met het ondanks alles ontoereikend blijvende aantal voor de jeugdverzorging beschikbare tandartsen.

De staatssecretaris, zijn voorkeur hebbende bepaald ten gunste van de mondhygiëniste, gaf als zijn persoonlijke overweging, dat hij „zijn eigen kind toch niet door een juffrouw met een boor zou willen laten behandelen, zolang er niet wat meer ervaring is gekomen in de gehele sfeer van hulpverlening op tandheelkundig gebied.” Alvorens verder te willen gaan zou hij te zijner tijd ook nog wel gaarne het advies van de (door coll. Kr. genoemde) hoogleraren in de tandheelkunde ontvangen.

Welnu, zowel ten aanzien van het een als van het ander staat voor de staatssecretaris recent materiaal ter beschikking om zich over het nut van „de juffrouw met een boor” nog eens te beraden. Daar is, om dicht bij huis te beginnen, een uitspraak van Prof. DE BOER in het maartnummer van ons Tijdschrift, dewelke waard is om hier te worden geciteerd: n.l. „dat de eenvoudigste tandheelkundige ingrepen nu weer niet zó gecompliceerd zijn, dat jonge meisjes met een behoorlijke vooropleiding deze in twee jaar niet in voldoende mate zouden kunnen leren.” Wat zouden – zo roept de schrijver uit – „dental nurses” werkend in klinieken onder leiding van een tandarts, in ons land veel goed werk kunnen doen. Helaas, zo vervolgt hij, „we hebben ze niet en we krijgen ze naar alle waarschijnlijkheid ook niet, dus we zullen het allemaal zelf moeten doen, d.w.z. alles, behalve dat onafzienbaar vele waar we niet aan toe komen”.

Nu doet zich verder de coincidentie voor dat kort geleden een rapport is verschenen dat door coll. VAN ERP, dirigerend tandarts van de Kempense en Tilburgse schooltandverzorging en tandheelkundig adviseur van Philips' Medische Dienst te Eindhoven, is opgesteld aan de hand van een studiereis naar Noorwegen, Zweden en Engeland met betrekking tot de aldaar georganiseerde school- en kleutertandverzorging en het gebruik daarbij van hulpkrachten.

Naar bekend, is in laatstgenoemd land ten aanzien van de hulpkrachten drie

jaar geleden bij wijze van proef een opleiding van dental nurses ingesteld, waarvoor bij de in aanmerking komende vrouwelijke jeugd in alle delen van het Verenigd Koninkrijk een overgrote belangstelling bleek te bestaan. In juni 1962 werd de eerste schooltandverzorgsters het diploma uitgereikt en tevens enige prijzen toegekend aan de beste leerlingen. Volgens een mededeling van een jaar geleden waren er toen reeds 200 werkzaam en 176 in opleiding.

Coll. VAN ERP nu, is in de gelegenheid geweest zich omtrent hun werk (en het oordeel van de op hun verrichtingen toeziende tandartsen) uit eigen aanschouwing en informatie ter plaatse op de hoogte te stellen. Voor het gemak van de lezer geef ik zijn bevindingen in onze taal (het rapport is in het Engels gesteld) weer in zijn eigen bewoording.

Na hun bevoegdverklaring is het de tandheelkundige hulpkrachten toegestaan om onder toezicht van bevoegde tandartsen de volgende behandelingen te verrichten:

1. Extractie van melkelementen onder plaatselijke verdoving;
2. Prepareren en leggen van eenvoudige vullingen in beide dentities;
3. Reinigen en polijsten van het gebit;
4. Verwijderen van tandsteen van tandvlakken boven of dicht onder de vrije tandvleesrand, met inbegrip van de aanwending van hiertoe geëigende geneesmiddelen;
5. Plaatselijke aanwending van fluoriden;
6. Het geven van raad en voorlichting inzake mondhygiëne, noodzakelijk in verband met een goede uitvoering van hun tandheelkundige werkzaamheid.

De resultaten van deze proefneming in verband met hun waarde als hulpkrachten zullen gedurende 5 jaar worden verzameld aan de hand van de rapporten van de diensten, die van hun medewerking gebruik maken. Daarna zal worden beslist omtrent een definitieve wettelijke regeling, voortzetting van de proef gedurende een verdere periode dan wel staking ervan.

De schrijver besteedde naar zijn zeggen een hoogst interessante dag aan een bezoek van de opleidingschool in Londen, onder leiding van de directeur-tandarts J. V. BINGAY. Deze toonde hem statistieken waaruit de groei van de toeloop tot de behandeling bleek terwijl veel ouders bovendien behandeling verzochten voor hun kleuters. De directeur is zeer enthousiast ten aanzien van de waarde van zijn hulpkrachten en hij gaat zelfs zo ver te geloven dat zij voor de toekomst de oplossing vormen voor de bestaande moeilijkheden inzake de beschikbare mankracht bij de schooltandverzorging. Naar diens oordeel kunnen zij het gunstigst te werk worden gesteld in klinieken met voldoende toezicht en hij wil hen voornamelijk gebruikt zien voor de behandeling van kinderen van 3 tot 9 jaar. Hij is ervan overtuigd dat zij beter met kleine kinderen kunnen omgaan dan de gemiddelde tandarts.

Coll. VAN ERP bezocht verder 4 schooltandklinieken, in elk waarvan een hulpkracht werkzaam was onder leiding van een tandarts, welke verhouding van 1 op 1 het bezwaar opleverde dat bij elke onverwachte afwezigheid van de schooltandarts de hulpkracht tot werkeloosheid was gedomd.

Zijn indrukken samenvattend komt coll. VAN ERP tot de conclusie dat – hoe wel een officieel verslag nog niet ter beschikking staat – de eerste resultaten een aantal voordelen en bezwaren laten zien waaruit het wellicht nog te vroeg is betrouwbare gevolgtrekkingen te maken. Hij citeert ter adstructie de ervaringen van de chef-schooltandarts E. MILLWARD met vier schooltandverzorgsters gedurende 6 maanden*). Deze luiden (ik volg VAN ERPS rapport) dat ofschoon zij geschikt zijn voor de eenvoudigste vorm van tandheelkundige behandelingen van kleine kinderen, zij er veel meer tijd voor nodig hebben dan de schooltandarts en zij op vrij veel tijd van deze beslag leggen. Dit is een gevolg van de noodzaak dat hij, op grond van de strenge voorschriften van de proefneming, de gevallen voor de hulpkracht moet uitzoeken waarin de caries niet al te uitgebreid lijkt, voorts moet hij speciaal toestemming vragen van de ouders voor de behandeling door een hulpkracht, de formulieren invullen, op de behandeling toezien, geleidingsanesthesie toepassen in daarvoor geïndiceerde gevallen, de behandeling overnemen van kinderen waarbij de carieuze aantasting onvoorzien diep blijkt en ten slotte moet hij een laatste controle houden na voltooiing van de verrichting. De schrijver van het betreffende artikel vraagt zich dan af hoeveel van de 1200 vullingen, die door zijn 4 hulpkrachten in drie maanden zijn gelegd door zijn tandartsen hadden kunnen worden afgemaakt in de tijd die zij aan het toezicht hebben moeten besteden.

Dat de weergave van de voorschriften inzake het toezicht niet overdreven is, wordt onderstreept door een nota, in 1962 uitgegeven kort voor de tewerkstelling van de eerste gediplomeerde schooltandverzorgsters, waarin de instructie, verantwoordelijkheid en taak van de schooltandarts zijn weergegeven en welke nota als leidraad is bestemd.

Coll. VAN ERP is het op grond van eigen waarneming met de geciteerde auteur eens inzake de efficiëntie van de onderhavige hulpkrachten. Bovendien ziet hij gevaar dat zij ter vervanging van tandartsen leiden tot het scheppen van een surrogaat, in stede van een hulpkracht, zoals dat z.i. in de landelijke districten van Nieuw Zeeland het geval is. Hij is voorts van mening dat hun werkzaamheid slechts doeltreffend kan zijn in klinieken en dan ten getale van 8 tot 15, zoals ook het geval is in de opleidingschool alwaar 2 tot 3 docent-tandartsen niet anders doen dan toezicht houden en zo nodig assistentie verlenen.

Afgezien hiervan acht hij het twijfelachtig of deze hulpkrachten in het algemeen de oplossing kunnen vormen voor het personeelsvraagstuk bij de schooltandverzorgingsdiensten. Plattelandsgebieden en kleine gemeenten, waar de behoefte aan gebitsverzorging het grootst is, bieden geen mogelijkheid tot het oprichten van grote klinieken en de gunstige verhouding van 8 op 1 (tandarts) moet worden gereduceerd tot 2 op 1 of wel 1 op 1, hetwelk voor zover hij heeft kunnen waarnemen, niet doeltreffend is.

Tot meerdere volledigheid dient hier echter te worden opgemerkt dat coll.

1) British Dental Journal 1963, juni.

VAN ERP ook de fundamentele vraag stelt of het wel toelaatbaar mag worden geacht een meisje met een tweejarige opleiding conserverende tandheelkunst te laten uitoefenen, hetwelk (zoals hij het uitdrukt) het klieven van levende weefsels betekent.

Met deze uiteenzetting zijn de bevindingen en het oordeel van de rapporteur in voldoende bijzonderheden weergegeven. Hij acht zich daardoor gesterkt in zijn overtuiging van de grote waarde van de invoering van het instituut der mondhygiënisten, die de professie de beschikking geeft over hulpkrachten op preventief terrein.

Desondanks biedt de weergegeven inhoud van het rapport voldoende aanknopingspunten om tot een andere conclusie te komen dan welke erin is neergelegd.

Leest men n.l. een en ander aandachtig dan vindt men nergens vermeld, laat staan voorop gesteld, dat de hoedanigheid van de door de schooltandverzorgsters verrichte behandelingen niet beantwoordt aan te stellen eisen. Integendeel, zij zijn kennelijk alleszins voor hun taak berekend, ook in de ogen van de toezichhoudende schooltandartsen. Dit klopt dus volmaakt met de in de aanvang geciteerde uitspraak van Prof. DE BOER. Waar de nadruk op wordt gelegd is de geringe productiviteit, niet vanwege hun lage tempo doch uitsluitend door tijdverlies als gevolg van de verplichte controle op de onderscheidene stadia van de behandeling.

Hierin schuilt echter het misschien niet ondenkbeeldige gevaar dat de op docentenervaring berustende gunstige verwachtingen van de directeur BINGAY niet zullen worden vervuld en de proefneming tot mislukking zal leiden. Deze zal – naar mag worden gevreesd – een grote kans lopen te stranden op (laat ik maar zeggen) de stiptheidsactie van de met het toezicht belaste tandartsen, omdat zij zich kunnen beroepen op hun blijkbaar onelastische instructie.

Men behoeft zich – om een parallel te trekken – slechts in te denken hoe het met het gereed maken van recepten in een apotheek zou verlopen wanneer de assistentes niet de routinewerkzaamheden op eigen verantwoordelijkheid zouden kunnen verrichten maar deze elk ogenblik zouden moeten laten controleren door de apotheker. Het houden van toezicht, d.w.z. de vorm waarop, is een kwestie van praktisch beleid, afgestemd op de capaciteiten van de hulpkrachten en hun vertrouwdeheid met hetgeen op grond van de ervaring aan hen kan worden overgelaten. De intelligentie van deze categorie medewerkers speelt een overwegende rol en die ligt bij de zorgvuldig geselecteerde leerlingen van de opleidingsschool in Londen hoog genoeg om aan de bevoegdverklaarden meer zelfstandigheid toe te vertrouwen dan bij de proefneming het geval blijkt. Zonder een soepel samenspel bij het werk en de controle daarop is geen systeem van hulpkrachten efficiënt en voor toepassing bruikbaar.

Alleen bij een rationele taakverdeling, waarbij aan de hulpkracht op basis van haar opleiding, vaardigheid en routine een reeks werkzaamheden kan worden toevertrouwd is elke getsalverhouding tussen hulpkracht en tandarts verenig-

baar met plaatselijke omstandigheden. De taak van de laatste moet zich kunnen bepalen tot een steekproefsgewijze controle voor zover de eerste de grenzen van haar werkzaamheid blijkt te kennen. Aldus opgevat kan een 1 op 1- en 2 op 1-verhouding bij de uitvoering van de schooltandverzorging in landelijke districten tot een adequaat rendement voeren.

Om de situatie in Engeland echter goed te begrijpen kan men zich ter oriëntatie het beste informeren bij de secretaris van de British Dental Association J. N. PEACOCK, aan de hand van een door hem gehouden voordracht op de F.D.I.-vergadering te Berlijn, mei 1962. Daar gaf hij de volgende samenvatting van de instelling der tandartsen ten opzichte van de schooltandverzorgster:

„Toen de regering in 1955” (nadat op het rapport van een naar nieuw-Zeeland gezonden commissie om een onderzoek in te stellen naar de werking van het instituut der schooldental-nurses, niet was gereageerd) „met het voorstel kwam om ook andere personen dan tandartsen met bepaalde tandheelkundige behandelingen te belasten, ontstond een sterk verzet van de zijde der georganiseerde tandheekunde. De British Dental Association werd bijzonder actief, maar ofschoon dit succes had vanwege een aantal belangrijke amendementen in het regeringsvoorstel, die erop gericht waren de belangen van de professie te beschermen, was zij niet bij machte om het in werking treden te verhinderen, van de machtiging tot het nemen van een proef.

De meerderheid van de tandartsen in het Verenigde Koninkrijk blijft sterk gekant tegen tandheelkundige behandeling van welke aard ook, die door hulpkrachten zou worden uitgevoerd. Ofschoon er tekenen zijn van een groeiende waardering voor de dental hygienists in een gecoördineerd plan voor sociale gebitsverzorging, zo ontbreekt een overeenkomstig gevoelen ten aanzien van de „auxilliaires” (hulpkrachten met curatieve bevoegdheid). Over de proefneming met de hulpkrachten zijn zeer veel tandartsen sterk gebelgd (deeply resented) en zij staan erop dat streng wordt vastgehouden aan de beperkende voorschriften. Zij zullen zeer kritisch ingesteld blijven in hun waardering van de resultaten.”

Een en ander heeft niet kunnen beletten dat op een rondvraag bij de schooltandverzorgingsdiensten (met het oog op de plaatsing van de voor het eerst afstuderende leerlingen) slechts aan 58 aanvragen om een hulpkracht van de 163 kon worden voldaan, terwijl nog 28 diensten hadden verklaard in een later stadium ertoe over te willen gaan.

Analyseert men dat het verzet ten doel had de belangen van de professie te beschermen dan kan dit bezwaarlijk op de materiële aspecten betrekking hebben. Ook in Engeland worstelen de schooltandverzorgingsdiensten met een personeelstekort als gevolg van het algemene gebrek aan voldoende tandartsen, gelijk door de regering in het Lagerhuis op een desbetreffende vraag naar de oorzaak als verklaring werd gegeven. Het gaat dus om de morele belangen, hetwelk een andere uitdrukking is voor het (gevreesde) prestigeverlies van het beroep door de tewerkstelling van gediplomeerde krachten met een eenvoudige opleiding.

Bovenstaande uiteenzetting van PEACOCK geeft tevens voldoende opheldering omtrent de psychologische achtergrond van de overtrokken uitvoering van het

toezicht, welke het beoogde nuttig effect van de tewerkstelling van „auxilliaris” in belangrijke mate teniet doet.

De onbevangen beoordelaar kan ook niet aan de indruk ontkomen dat aan gene zijde van de Noordzee het (emotionele) groepsbelang prevaleert boven wat als een algemeen sociaal belang daaraan niet kan worden ondergeschikt gemaakt: het zo goed mogelijk voorzien in het tekort aan bevoegde krachten bij de jeugdandverzorging.

P. H. BUISMAN

INTERNATIONAAL

F. D. I. – A. D. A. – JAARVERGADERING

Voor de gecombineerde jaarvergaderingen van de F. D. I. (53e) en de American Dental Association (105e) op 6-14 november a.s. te San Francisco verwacht men niet minder dan 25.000 deelnemers!

Hier volgen een paar mededelingen. Het voornaamste deel van de handelingen zal plaats hebben in The San Francisco Civic Auditorium.

- Op 6 nov. Conference on dental public health.
- „ 7 „ General Assembly of the F.D.I.
- „ 9 „ Opening Meeting of the A.D.A.
- „ 10 „ Conference on geographic factors of oral disease.
- „ 11 „ Forum on operative dentistry.
- „ 14 „ Second General Assembly of the F.D.I.

De wetenschappelijke zitting heeft plaats van 9-12 nov. Ongeveer 600 onderwijskrachten, wetenschapsmensen en practici uit de gehele wereld werken daaraan mede. Het programma omvat o.a. verhandelingen over tandheelkundig materiaal en mondchirurgie (12 nov.). Op 8 nov. chirurgische ingrepen bij transplantatie van tandelementen en implantatie van protheses op televisie in kleuren. Verder „conferences” bij de A.D.A. over tandheelkundige journalistiek, volkstandheelkunde, burgerlijke defensie en de samenwerking van tandheelkundige ziekenhuischefs.

Bezoekende collega's mogen deelnemen aan een bekwaamheidsproef, die kan worden vergeleken met die, waaraan de U.S.A. tandheelkundige studenten worden onderworpen. De uitslag van deze „quiz” wordt berekend door een „I.B.M.-equipment”. Zij wordt verzorgd door de A.D.A. Council on Dental Education and the National Board of Dental Examiners.

Internationale gegadigden voor deelname aan de vergadering kunnen zich in verbinding stellen met de A.D.A. Housing Bureau, A.D.A. Central Office, 222 East Superior Street, Chicago, III. 60611. Voor het houden van voordrachten, enz. zich te wenden tot de A.D.A. Council on Scientific Session at the A.D.A. Central Office. Informatie bij Dr. HAROLD HILLENBRAND, secretaris, 222 East Superior Street, Chicago, III. 60611; voor wat betreft de F.D.I. bij Dr. G. H. LEATHERMAN, secr. gen., 35 Devonshire Place, London W. 1, England.

Voor het gehele voorlopige programma zie het juli-nummer van de J.A.D.A.